

ČUSTVA, UČENJE IN ZAVZETOST

Vera Kodrič

Življenjska zgodba, čustva, vrednote, izkustveno znanje, problemsko učenje in zavzetost so iz Vere Kodrič naredili »vseživljenjsko prostovoljko« in »vseživljenjsko učenko«. Odprtost za nove izkušnje, učenje, zaupanje, povezovalnost so bistvene vrline prostovoljcev. Prostovoljstvo ni najbolj uspešno, kadar prihaja od zunaj, kadar nekdo prostovoljsko vlogo naroči, jo določi, morda celo omeji, drugi pa jo opravlja. Prostovoljstvo je močan vir medgeneracijskega učenja in sodelovanja.

Nikoli ni bila v prvih vrstah. Nikoli ni vodila tovarne, nikoli ni bila odgovorna za razvoj neke ustanove. Njen življenjepis ne kaže, da bi bila kdaj na vodstvenem delovnem mestu, toda pobude, učenje, odgovornost, zavzetost za druge in veselje do dobro opravljenega dela, navduševanje in povezovanje drugih, iskanje rešitev za druge in skupnost so iz nje kaj kmalu naredili neformalno vodjo, četudi se tega, to sem v najinem pogovoru spoznala, ni zavedala. Nikoli ni bila uradno v prvih vrstah, nikoli, vse do zadnjih let. Takrat je bila že dolga leta v pokoju in se je najverjetneje osvobodila nekaterih spon, prejela pa je že tudi mnoga priznanja. Tista prava priznanja od ljudi v svoji Ajdovščini, in takrat je nazadnje le spoznala, da sme, zmore in da mora stopiti iz sence. Pred petimi leti so jo izvolili za predsednico občinskega združenja Rdečega križa Ajdovščina - Vipava.

Ste kdaj pričakovali, da vam bodo drugi zaploskali za nagrado za vaše delo?

Ne vem, o tem nisem razmišljala. To, kar me je vodilo, je bilo predvsem občutje sebe in drugih, spoznanje, da lahko vsi skupaj naredimo veliko, dosti več, tudi nemogoče reči. Vodila me je želja po učenju, ta vsekakor. Ko se je pojavila kakšna težava, sem zmeraj začela iskati rešitve, zmeraj sem bila pripravljena na to, da se bom morala učiti. Glede ploskanja pa tako: mislim, da ni pomembno, da nam ploskajo drugi, pomembno je, da lahko zaploskamo sami sebi. Da se dobro počutimo, da smo povezani z drugimi, z vsemi generacijami, s krajem. To se mi zdi pomembno in v tem je verjetno tudi bistvo prostovoljstva. Prostovoljstvo je nekaj več, zadovoljuje višje potrebe, bi rekla, dosti bolje kot plačano delo.

Vi verjetno tega ne morete reči, kajti tudi na delovnem mestu ste delovali tako, kot delujejo prostovoljci. Kje vse ste bili zaposleni in česa ste se tam naučili za svoje prostovoljno delo? Andragogi bi vas vprašali, katere spretnosti in katero znanje ste pridobili.

Glejte, tudi o tem nisem kaj dosti preišljevala; naloge, ki sem si jih zastavila, so se kar prelivale druga v drugo. Ampak bo že držalo, da sem se veliko naučila, predvsem sem spoznala veliko ljudi in se učila od njih. Sprva sem bila v Tekstini, kjer sem začela svojo delovno pot kot štipendistka te tovarne na administrativni šoli v Ljubljani.

Ni bilo zmeraj lahko in kmalu po tistem sem mladi delavki, ki je iz proizvodne dvorane prišla delat v pisarno, začela odpirati poti, jo neuradno mentorsko voditi, da ji je bilo laže. Tam, v tovarni, sem spoznala veliko ljudi. Tudi svojega moža in nisem več hotela delati tam, kjer je kasneje mož postal direktor. To ne bi bilo dobro. In sem se zaposlila kot tajnica samoupravnih organov v skupni strokovni službi samoupravnih interesnih skupnosti, tako se je reklo, in sem bila blizu izobraževanju, zdravju, tem vprašanjem. Razširila sem si obzorja in spoznala več tisoč ljudi. Vi ne veste, kakšna vrednost je zdaj to pri mojem prostovoljnem delu. Pa so to strokovno službo čez 13 let odpravili in so me povabili delat na občino. Tam sem postala referentka za izplačilo invalidnin in priznavalnin. Spoznala sem vse borce z ajdovskega in vipavskega območja in mnoge invalide, več tisoč ljudi. A tisto tam ni bilo zame. Vladala je velika hierarhija, okrog mene so bili vsi šefi in nazadnje me je ravnateljica *Centra za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka* povabila, da pridem k njim kot tajnica. In sem šla. Tam sem preživela pet let pred upokojitvijo in tam sem se zares našla in oni so me posvojili. Sodelavci in mladi invalidi, ki so se premikali z invalidskim vozičkom, se niso mogli sami obrniti v postelji itd. Nekateri se niso mogli sami nahraniti, pa sem tudi pri vsem tem pomagala in reševala njihove številne »nerešljive« težave. Tam se mi je zdelo, da delam nekaj koristnega, da gre zares. Opravljala sem svoje tajniško in računovodsko delo, a sem reševala tudi številne težave mladih ljudi in sodelavcev. Bili smo eno. To je prelesten občutek za prostovoljca. Še danes grem tja, še danes jih obiskujem. Na kolesu jim odnesem košaro češenj, šop svežih rož.

Upokojili ste se pred 14 leti. Kaj naredi človek z vašimi možnostmi in potrebami ob taki prelomnici?

Ja, marsikaj je treba početi že prej. Upokojila sem se pred 14 leti in bila sem »pripravljena« na spremembo. Že od leta 1972 namreč poučujem tipkanje, zdaj učim predvsem mlade brezposelne ljudi. Med odmori pa, saj veste, ne morem iz svoje kože. Bodrim jih, iščem skupaj z njimi rešitve. Že prvo leto mojega »pokoja« sva z možem na podedovani parceli uredila sadovnjak, kjer imava 100 sadnih dreves. Tako sem si nabavila sušilni stroj in začela sušiti sadje, zelišča in zelenjavo. Z mojimi posušenimi dobrotami sem za novo leto marsikoga obdarila. Zato so me v krajevni skupnosti za vaški praznik prosili, ali bi predstavila sušenje sadja, pozneje pa tudi na ljudski univerzi, ali bi vodila študijski krožek sušenja sadja. S sušenjem sadja sem imela kar nekaj let izkušenj, vendar pa ne strokovnega znanja. In če bom že predavala, moram povedati in predstaviti kaj več, znati več in drugače. Zato sem se resno lotila prebiranja knjige o tem in si pripravila zapiske ter fotografije. Veliko sem se naučila in to sem želela predati drugim. Tako je nastal priročnik. Seveda je razlika med pisanjem zapisnikov in strukturiranjem priročnika, a predhodne izkušnje vseeno pomagajo pri novem delu. Tudi tu tešim svojo željo po učenju in dajanju. Nazadnje ni pomembno, ali gre za plačano ali neplačano delo. Prostovoljstvo je bolj v želji in dejanju samem. Morda je pri plačanem delu poudarek predvsem (ali tudi) na zaslužku, pri prostovoljstvu pa je v ospredju hotenje, učenje, v ospredju so novi dosežki in seveda zelo pomembno ustvarjanje odnosov. Toda dejanja so potrebna!

No, po upokojitvi sem se najprej priključila *Andragoški poletni šoli tu, v Ajdovščini*. Mi je bila pisana na kožo, saj je bilo njeno poslanstvo v razvijanju izobraževanja za lokalni razvoj. Leta dolgo je Ajdovščina žive-la s to šolo. Bila so predavanja, prihajali so domači in tuji predavatelji, udeleženci so delali ankete na ulici, v gostilnah, ustanovah.

Ajdovščina je vsako leto za teden dni postala univerzitetno mesto. Ob večerih pa smo vsi skupaj organizirali krajevne prireditve, pravi ajdovski festival, ki je povezal vse generacije. Moje izkušnje s tajniškim delom so prišle prav, pa tudi ljudi sem znala navdušiti, jih pritegniti. Sem jih poznala od prej in iz vsega našega dela je kasneje zrasla še *univerza za tretje življenjsko obdobje*. Predlagala sem, da jo imenujemo Most, in tako je tudi ostalo: *Društvo Most – univerza za tretje življenjsko obdobje*. Na univerzi sem držala v rokah organizacijske nitke in vse moje dotedanje izkušnje so prišle prav.

Česa ste se naučili v Andragoški poletni šoli in na univerzi za tretje življenjsko obdobje?

Kar neko širino sta mi dali. Prej sem bila bolj zaprta v svoje poklicno delo in poklicni krog. Življenjsko širino sta mi dali, bi dejala. Delala sem same takšne reči, ki jih poprej nisem znala. Pomagala nam je *Zdenka Žigon*, direktorica Lavričeve knjižnice v Ajdovščini, kjer smo imeli prve študijske krožke, in tako je nastala univerza za tretje življenjsko obdobje, predavanja, izobraževalna srečanja vseh vrst, študijski krožki. Vsega se je bilo treba naučiti.

Kaj pa prostovoljstvo in svoboda?

Svoboda je bistven element prostovoljstva. Svoboda odločanja, bi rekla. Da se sam odločiš, ne da ti povedo, odredijo, kaj bo tvoja prostovoljska vloga. Zdaj veliko berem o tem, da bodo starejši prostovoljci in bodo varovali otroke, da bodo njihovi odrasli otroci lahko več delali. V Evropi razmišljajo tako. Odkrili so prostovoljstvo starejših in zdaj v politike zapisujejo, katere potrebe generacij srednjih let naj bi namesto države zadovoljevali starejši, namesto da bi naredili vse, da bi prostovoljstvo podprli, upoštevajoč želje, potrebe in zmožnosti starejših, in bi jim dali proste roke. Pomembno je, da imajo starejši ljudje, še posebno prostovoljci, *pravico do pobude in iz-*

bire in da skupnost takšno delo ceni. Če tega ni, potem je prostovoljce tudi težko zadržati. Je pa pomembno za prostovoljca, da ima družino ali prijatelje, ki ga podpirajo. Težko je dajati, če tega ni. Moji so bili zmeraj na moji strani, le včasih je padla kakšna hudomušna pripomba kot »Aha, si spet v akciji!«.

Prostovoljstvo ni vprašanje politike, vprašanje odločitve drugih, pa tudi ne tako zelo vprašanje povabila, kažejo študije. Prostovoljstvo je vprašanje vrednot. Kako in kje so se pri vas gradile te vrednote? V družini?

No, pri nas materialno ni bilo ravno razkošno, a smo od tistega, kar smo imeli, zmeraj dajali drugim, ki tega niso imeli. Mislim, da se iz razkošja težko rodi prostovoljstvo, prej iz prikrajšanosti in premagovanja težav. Danes temu darovanju pravijo solidarnost. Ja, bili smo solidarni, pri nas. Med vojno leta 1943 so Nemci ubili očeta in postala sem vojna sirota. Po vojni se je mama poročila in z očimom sta imela nove otroke. Pa je tekel prepir, saj veste: »moji, tvoji, najini otroci«. Nikoli me ni nihče pestoval, pa sem si tega želela. Že kot otroci smo morali delati doma. Mislim, da sem se istovetila z mamo in da sem si jo ves čas želela imeti v bližini, a nas je bilo več otrok in to ni bilo mogoče. Mama je tudi igrala v dramski skupini, in vem, da je poslušala radio Trst, radijske igre. To mi je ostalo. V mamini dramski skupini so nastajale dramske igre, pisali so scenarije. Ko sem bila v srednji šoli, sem jih tipkala in bila v stiku z drugačnim jezikom in mišljenjem. To je bilo pomembno za moje prostovoljno delo. Zdaj znam marsikaj ubesediti in sodelujem oziroma sodelujemo z različnimi časopisi in radijskimi postajami (tudi v Andragoški poletni šoli in v Društvu Most je bilo tako), ko je treba komu pomagati. Zato sta mi bili *Andragoška poletna šola* v Ajdovščini in kasneje *Most – univerza za tretje življenjsko obdobje* tako blizu. Zaradi kulture ... No, pri nas doma je vladala čustvena svoboda. Mama nam ni nič prepovedala; če

smo naredili kaj narobe, se ni jezila, le solzne oči je imela. To je bilo huje od vsega. Takrat sem se naučila, da smo vendarle *odgovorni tudi za čustva drugega*. Ta mi veliko pomenijo. Takrat je bila mama tudi članica organizacije borcev, jaz sem bila pa tajnica mladinske organizacije in brat predsednik SZDL. Ko je bilo treba pobrati članarino, sem hodila po domovih in sem jo pobirala, za mamino organizacijo, bratovo in seveda mojo. Ja, kar tri vrste članarin sem pobirala. Morda mi zato kasneje ni bilo težko zbirati sredstev za mlade invalide. Kasneje, v tovarni, na delovnem mestu, sem postala tudi tajnica sindikata, spet prostovoljstvo. Pa saj je razumljivo, saj sem podobno delo opravljala že kot tajnica mladinske organizacije.

Ste imeli še kakšen močan zgled, kdo je vplival na vas poleg družine?

Imela sem srečo, da sem na prvem delovnem mestu imela šefa, ki je bil pravi zgled. Dejal mi je: »Obnašajte se tako, kot bi želeli, da se drugi obnašajo do vas.« To mi je bilo vodilo. Pogled na drugega in pogled drugega sta mi veliko pomenila. Mislim, da je moja prednost čut za sočloveka, razumevanje starejših, čut zanje in za njihove potrebe, organizacijske spretnosti in poznavanje ljudi. Pa strast do učenja. No, nikoli nisem mogla mimo človeka, ne da bi postala in ga nagovorila. In veliko sem jih spoznala. V tovarni jih je bilo kakih 600, borcev kakih 100, na univerzi za tretje življenjsko obdobje tudi kakih 100 na začetku ... (Našteva.) Ja, veliko sem jih spoznala in vse to mi danes pomaga.

Mislim, da se prostovoljci delimo na dve vrsti in obe sta silno potrebni. Tiste, ki ustvarjamo nove pobude, in tiste, ki se znajo odzvati, se priključiti in pobude vztrajno razvijati in uresničevati.

Ja, meni je bilo všeč, da so me povabili. To mi je dalo krila. Ljudje so zmeraj prihajali k meni. Ko je predsednik društva upokojencev

odhajal, mi je dejal: »Ti bi bila fejest za predsednico!«, a nisem mogla, ker sem bila že pri Mostu. Človek se mora odločati in mora biti zvest; ko vzpostavi odnose, je zanje odgovoren. So me povabili tudi v svet Lavričeve knjižnice in sem sprejela. Tam sem osem let zastopala bralce. Pri Mostu sem dala pobudo, da nastane glasilo Društva Most, in sem ga pomagala urejati, pa tudi vse druge organizacijske stvari sem sprejela nase. Zgodaj sem organizirala tudi krvodajalske akcije in tako sem v odboru Rdečega križa čez 20 let. Zadnjih pet let sem predsednica. Večkrat na leto obiščem starejše ljudi v domovih, da jim kaj povem, kaj se dogaja, kaj postorim zanje, se od njih tudi učim in se razvedrim.

Kakšen naj bo prostovoljec ali prostovoljka, kakšne vrline naj ima? Ko ste odhajali v pokoj, so vam v zavodu v Vipavi pripravili album slik. Mi lahko zaupate, kaj so zapisali o vas? Vi, ki ste delali v administraciji, ne nazadnje niste bili neposredno odgovorni zanje, a odigrali ste pomembno prostovoljsko vlogo v njihovem življenju.

Ja, poglejte sami. Odločna, samozavestna, polna energije, tekoče se izraža, ima lep nasmech ... To sliko vam podarjam, ker ste sijali ... za češnje na naši mizi (prinašala jim je češnje z vrta, še zmeraj to počne, op. a.), za prijazen sprejem, za rožice. Morda mora prostovoljec skrbeti za velike reči, a predvsem mora skrbeti za tiste majhne, drobne pozornosti, se odzivati na človeka, slišati njegove želje, zaznati potrebe. Tudi neizražene.

Se vam zdi, da je kakšna bistvena razlika med prostovoljstvom v mladosti in prostovoljstvom v poznejših letih življenja?

Bistvena razlika je v izkustvu. Poglobljene izkušnje, ki si jih nabere do poznih let, nam povedo, kako se stvari lotiti. Pa velik krog ljudi. Kar je lepo v prostovoljstvu, pa je predvsem to, da ni razlike v pomenu med tistimi, ki vedo

veliko, in tistimi, ki vedo manj, da ni razlike med tistimi, ki so mladi, in tistimi, ki so starejši. Prostovoljci so ekipa in imajo cilj. To jih povezuje. Generacije se tudi učijo druga od druge.

Ko se takole pogovarjam z vami, se mi utrne misel, da vse preveč ločujemo delovno mesto od prostovoljnega dela. Učenje in prostovoljstvo se ne ustavita na vratih nevladne organizacije, prostovoljci smo lahko na delovnem mestu, v družini, kraju. Se strinjate, če rečem, da je za vas prostovoljstvo način bivanja?

Bo že držalo. Pravzaprav, če prav pomislim, nikoli nisem vnaprej rekla ne ... Morda včasih, kasneje, po nekaj letih in po tehtnem premisleku. Morda je ta odprtost za nove izkušnje pomembna lastnost prostovoljca. In optimizem, vera, da bo vse dobro. Bilo je dobro, da sem zamenjala veliko delovnih mest, saj to pri prostovoljstvu pomaga. No, zdaj je prostovoljstvo tudi uradno moje poslanstvo, saj je *Rdeči križ* tradicionalna prostovoljska organizacija. Jaz, mi tu samo nadaljujemo delo svojih predhodnikov. Prostovoljci smo potrebni, ker se svobodno lotimo težav drugih in imamo pri tem velik kapital: zaupanje ljudi. Kdor dela prostovoljno, je tudi svobodnejši od tistih, ki opravljajo poklicno delo. Lahko brez zadrege zaprosi za pomoč kogarkoli, ne da bi razmišljal, kako ga bo plačal.

In to ste v zadnjem času spet dokazali. Pravijo – tudi časopisi so bili polni člankov o tem –, da ste na Rdečem križu in vi osebno reševali dva mlada invalida, da sta lahko ostala v stanovanju, ki so jima ga hoteli prodati ... Človek bi rekel, da ste se postavili po robu neoliberalizmu. Pa pustiva resnico ali šalo na strani.

Ja, pomagali smo Janku in Tomažu. Janku smo pomagali znižati obrok posojila, ki ga je moral najeti za odplačilo stanovanja. V tem stanovanju je živel že sedem let, preden ga je

doletela grožnja, da ga bodo prodali, in ga je bil primoran kupiti. Tomaž pa je moral urediti komunalno parcelo za pritlično hišico, ki bi mu omogočala prosto gibanje z vozičkom.

Dovolite mi, da kar sama opišem, kaj se je dogajalo, saj sem pregledala množico časopisnih člankov, kjer so bila vaša prizadevanja jasno predstavljena.

Pa dajte.

»Vera Kodrič in Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina sta na prireditvi Praznik humanosti v Ajdovščini sprožila akcijo *Ker nam ni vseeno* in v treh mesecih zbrala 37.550 evrov.« »Pri zbiranju sredstev si nismo postavili cilja, koliko moramo zbrati, želimo pa si obema čim bolj pomagati,« ste vi sami zapisali v enega od člankov. O poteku humanitarne akcije ste krajane nenehno obveščali v lokalnem časopisu *Latnik*, kajti tudi darovalci potrebujejo odziv na svoja človekoljubna dejanja. *Ni dajanja brez prejemanja* in tako se vsi bogatimo. Na vseh bankah na vašem območju so darovalce pričakale položnice, plakati, prav tako so se plakati znašli v večjih delovnih organizacijah in ustanovah ter v krajevnih skupnostih. Namesto za voščilnice in petarde so v novoletnem času krajani darovali mladima invalidoma, tako kot ste jih zaprosili. Akcija je bila natančno vnaprej popisana, časovnica postavljena, odgovornost je bila porazdeljena, nadzor nad sredstvi jasen. Vključili ste vse vidne »nosilce krajevnega razvoja«, bi dejali andragogi. Vidne in manj vidne. Šli ste k županu, učiteljem, tudi k župniku, k vsem, ki imajo besedo v kraju. Prav nič ni bil pomemben njihov svetovni nazor, temveč človečnost, ki ne pozna meja. Nazadnje so se v akcijo vključili posamezniki, zasebna podjetja, osnovna šola Danila Lokarja in druge osnovne šole. Otroci so v svojih razredih zbirali denar za mlada fanta. Ob tej priložnosti so se tudi srečali z Jankom, ki jim je pripovedoval o svojem življenju pred

nesrečo in po njej, kako se ukvarja z različnimi konjički. Bil je zgled dobre volje in življenjske energije, zgled mladim, ki ne vedo, kaj jih čaka v življenju, in nimajo za seboj – tako kot odrasli – gotovost preživetega, da bi se v krizah na to oprli. Veliko ste takrat pisali tudi o tem, kakšna so bila doživetja darovalcev. Iz vsega ste naredili tudi učna srečanja, pa spodbudili ste nekakšen otroški parlament, razpravo o diskriminaciji, stereotipih in strpnosti. Pisali ste tudi v Zbornik Območne obrtne zbornice Ajdovščina. Odziv je bil velik, kljub krizi in recesiji. Darovali so tisti, ki imajo več, in veliko tistih, ki imajo tudi sami malo. To je izkaz zaupanja vam in območnemu Rdečemu križu.

Ja, in nazadnje smo lahko napisali: *Vedno več nas je, ki nam ni vseeno*. Vidite, to je tista nagrada prostovoljcem, o kateri ste govorili na začetku najinega pogovora.

Intervju je vodila doc. dr. Dušana Findeisen